

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

duplicem recipit gratiam, unam ex opere operantis, quæ correspondet contritioni secundum tantis, quæ correspondet virtuti Sacramenti, unde sacramentalis dicitur. Prima producit contritionem in genere causæ efficientis, & ab ea solum dependet in genere causæ materialis dispositivæ: secunda vero dependet à contritione, non solum ut à dispositione, sed etiam ut à causâ effectivâ instrumentali, & ideo ipsam effectivè non producit.

211. Obijcies octavo: Nulla causâ efficiens dependet à sua operatione, vel effectu, in alio genere causæ, quàm finalis; unde dicitur communiter, quod omne agens est propter suam operationem: Sed causâ materialis, seu dispositivæ, est valde diversa à causalitate finali: Ergo gratia habitualis non potest dependere in genere causæ materialis, seu dispositivæ, ab actibus quos effectivè producit.

212. Respondeo distinguendo Majorem: Nulla causâ efficiens dependet à sua operatione, vel effectu, in alio genere causæ, quàm finalis, si sit purè efficiens, concedo Majorem: si simul habeat rationem causæ efficientis & formalis, secundum diversos respectus, vel munia quæ exercet, nego Majorem: nam licet ut gerit munus causæ efficientis, non possit dependere à sua operatione, vel effectu, in alio genere causæ, quàm finalis; prout tamen habet rationem causæ formalis, ab illo causari & dependere potest in genere causæ materialis dispositivæ; ut patet in forma ignis, quæ quia non solum est causâ efficiens caloris ut octo, profluentis ab ipsâ per modum proprietatis, sed etiam causâ formalis, ab ipso in genere causæ materialis dispositivæ dependet, non quatenus est causâ efficiens ipsius (cùm causâ efficiens in executione sit prior simpliciter & omnibus modis aliis causis) sed prout est causâ formalis. Idem cum proportionem de gratia habituali, respectu actuum contritionis & charitatis, dicendum est: licet enim ea, prout est in infundi, & gerit vices auxiliij moventis (sub qua ratione effectivè causat actus contritionis & charitatis) sit prior illis simpliciter & omnibus modis, & in nullo genere causæ, sub hac ratione & formalitate, ab illis dependeat, ut tamen est habitus, & forma sanctificans, & causâ formalis justificationis, ab illis in genere causæ materialis, seu dispositivæ dependet, ut latius exposuimus in notabili, quod solutioni objectionum præmisimus: & in hoc valde hallucinantur Adversarij, dum existimant nos vellemus quod gratia habitualis, prout est causâ efficiens actuum contritionis & charitatis, ab illis in alio genere causæ dependeat; hoc enim nunquam somniavimus, cùm pro certo habeamus, causam efficientem, ut efficiens est, à nulla alia causâ, præterquam à finali, posse pendere.

214. Obijcies ultimò: Dispositio ad augmentum gratiæ, & virtutum, non est ab ipso augmento effectivè: Ergo neque dispositio ad primam gratiam erit effectivè ab ipsâ gratia.

Respondeo dato Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia dispositio ad primam gratiam sanctificantem non est ipsius meritoria, dispositio vero ad augmentum gratiæ, & virtutum, illud de condigno meretur: unde cùm principium meriti non possit cadere sub merito, dispositio ad augmentum gratiæ, ab illo effectivè proce-

dere nequit, sicut dispositio ad primam gratiam habitualement, ab ipsâ effectivè producitur.

§. III

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX q̄stis in hac disputatione inferes primò, 225.

quod licet aliquando justificatio fiat in tempore, & in ea procedatur de imperfecto ad perfectum, per se tamen non requirit tempus, sed potest unico instanti fieri. Ita D. Thomas hic art. 7. ubi sic discursit, Tunc homo justificatur, cùm Deus in eius anima gratiam introducit: Sed potest eam in instanti introducere; Ergo homo potest in instanti justificari. Major patet. Minor probatur: Primò quia gratia per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, ut dicitur ad Rom. 5. Sed Spiritus Sanctus advenit in instanti, juxta illud Act. 2. Factus est repente de cælo sonus, adveniens Spiritus vehementis: Unde Glossa Ambrosij in illud Luca 11. Abiit in montana cum festinatione: ait: Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia: & Chrysostomus homil. 25. in Joann. in principio assignat differentiam internativitatem ex carne, & ex Deo, per gratiam Spiritus Sancti, quod illa indiget tempore, hæc vero perficitur in momento: Ergo Deus potest in instanti gratiam homini infundere.

Secundò probatur eadem Minor: Quod aliqua forma non statim introducatur in subiectum, provenit ex eo quod subiectum non est dispositum, & agens indiget tempore, ut disponat illud: Videmus enim in naturalibus, materiæ dispositæ, formam introduci in instanti; & lucem in instanti recipi in diaphano, quia ex se est dispositum ad eam recipiendam: Sed Deus non requirit aliam dispositionem in anima, ad gratiam producendam, quàm eam quam ipse facit, & hanc in instanti efficere potest: Ergo, &c. Minor probatur quoad secundam partem, prima enim supponitur ex dictis de dispositionibus ad gratiam & justificationem: Quod agens non statim disponat subiectum, provenit ex disproportione aliqua inter indispositionem subiecti, & virtutem agentis; unde quanto fortior est virtus agentis, tanto citius disponit subiectum: Sed virtus divina, cùm sit infinita, superat quamcumque indispositionem subiecti: Ergo potest quamcumque materiam in instanti disponere, ac proinde liberum arbitrium ad gratiam justificantem in instanti præparare.

Dices: Motus liberi arbitrij est electio: At electio, cùm requirat deliberationem consilij, quæ importat discursum, non potest fieri in instanti: Ergo liberum arbitrium non potest in instanti ad gratiam præparari.

Confirmatur: Ad actus liberi arbitrij, ad justificationem disponentes, necessaria est consideratio plurium, Dei scilicet, & peccati: Sed intellectus non potest simul plura intelligere: Ergo nec liberum arbitrium in instanti ad justificationem disponi.

Ad instantiam respondeo cum D. Thoma hic art. 7. ad 1. motum liberi arbitrij ad justificationem requisitum, esse consensum ad detestandum peccatum, & ad accedendum ad Deum; consensus autem potest esse in instanti, sicut & ipsa electio, quæ ad justificationem est necessaria; ut patet in Adamo, & in Angelis, qui per proprios actus, Deum omnibus aliis præeligendo, se ad gratiam disposuerunt.

Ad confirmationem dico cum eodem S. Doctore in resp. ad 2. intellectum posse intelligere simul plura, si habeant ordinem adinvicem, quia tunc se habent per modum unius, juxta illud commune proloquium: *Vbi est unum propter aliud, ibi est unum tantum*: peccatum autem ut destruendum propter Deum, & ipse Deus, aliquem inter se ordinem habent.

228. Inferes secundo, justificationem, ex parte termini per eam producti, esse maximum opus Dei; cum gratia habitualis, quæ est ejus terminus, sit perfectior omnino creatæ, & creabili, ut in Tractatu de gratia ostendimus, & innuit D. Thomas hic art. 9. ad 2. dicens, *Bonum gratia unius, majus est quam bonum natura totius universi*. Creatio tamen secundum quid, seu ex parte modi agendi, perfectior est justificatione, quia per creationem aliquid fit ex nihilo; per justificationem verò gratia educitur ex anima, non ratione potentia naturalis, sed obediæntialis, sicut in Tractatu de gratia declaravimus.

Diff. 2. art. 4. Inferes tertio, justificationem, ut communiter fit, esse quidem actionem mirabilem, sed non miraculosam.

Prima pars patet: nam in justificatione in primis remittuntur peccata; remissa autem peccatorum est præcipuum opus divini omnipotentia, juxta illud quod canit Ecclesia in collecta Dominica 8. post octavas Trinitatis: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas*: cujus dicti tres egregias rationes assignat S. Thomas 1. p. quæst. 25. art. 3. ad 3. Secundo in justificatione fit interna animæ recreatio & renovatio, de qua dicitur Ps. 103. *Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ*. Tercio anima peccatoris sinitur in modum veniatur ac decoratur per gratiam habitualem, quæ est animæ decor & pulchritudo, juxta illud Augustini 1. 5. de Trinit. cap. 8. *Natura cum a Deo suo conditore justificatur, a deformi forma formosam transformatur in formam*: unde animæ per gratiam justificatæ dicit Deus Cantic. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Quarto in justificatione homo fit Dei amicus, & obiectum dilectionis specialis illius. De quo effectus loquitur Doctor mellissimus serm. 5. in dedic. Ecclesiæ, explicans illud Job: *Quid est homo quia magnificas eum?* subdit enim, quid? sine dubio vanitatis similis factus est homo, ad nihilum reductus est homo. Quomodo tamen penitus nihil est, quem magnificat Deus? quomodo nihil, erga quem appositum est cor divinum? Respiremus fratres, & si nihil sumus in cordibus nostris, forte in corde Dei potest aliud latere de nobis. O pater misericordiarum, quid apponis erga nos cor tuum? Scio, scio: ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? Denique in justificatione homo non solum fit Dei amicus, sed etiam in filium ejus adoptatur: quod est adeo mirabile & stupendum, ut Chrysologus serm. 72. id appellet, *Sacramentum pavoris Sanctorum*; & serm. 67. & 68. exclamet: *Stupent Angeli, miratur cælum, pavet terra, caro non fert, auditus non capit, non attingit mens, tota sustinere non potest creatura, estimare non sufficit, credere peritimescit*. Magna procul dubio Deus olim fecit mirabilia, quæ recenset Propheta Regius Ps. 135. dicens: *Qui facit mirabilia magna solus: qui fecit cælos in intellectu: qui firmavit terram super aquas: qui fecit luminaria magna, Solem in potestatem diei, Lunam & stellæ in potestatem noctis: qui percussit*

A *Aegyptum cum primogenitis eorum: qui eduxit Israel de medio eorum, in manu potenti & brachio excelso: qui divisit mare rubrum in divisiones: qui percussit petram, & fluxerunt aquæ, &c.* Hæc omnia quotidie renovat in justificatione impii. Ibi cælos facit in intellectu, qui terrenos olim & irracionales peccatores, facit coelestes & rationales. Ibi firmat terram super aquas, qui ex lachrymarum fluentis, cordis in bono firmitatem operatur. Hic luminaria magna creat, qui lucem gratiæ è tenebris peccatorum eruit. Hic percussit Aegyptum, & filios Israel eruit à captivitate Pharaonis, qui peccatores à miserabili liberat Demonis servitute. Hic mare rubrum dividit, & Pharaonem, omnemque exercitum ejus aquis immergit, qui insurgentes affectum inordinatorum fluctus comprimit, & omnes iniquitates nostras in profundum maris suæ infinitæ misericordiae projicit. Hic petram in stagna aquarum convertit, qui ex durissimo corde lachrymarum fontes elicit. Denique justificationi impii istud Poeta merito adaptari potest: *Non alibi miranda magis*. Illa enim opus est humanæ intelligentiæ impervium, mysterium in Deo absconditum, secretum horrois, Sacramentum pavoris Sanctorum, & ænigma sacratissimum, & obscurissimum, quod nulla humani ingenii solertia aperire potest. Indica mihi, si nosti omnia, per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram? Job 38. Quæ verba exponens Gregorius magnus lib. 29. Moral. cap. 9. sic ait: *Quid lucis nomine nisi justitia accipitur, & quid per tenebras nisi injustitia designatur? Unde quibusdam conversis à peccatorum nequitia dicitur: erat aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino*. Tunc verò lux nobis spargitur, quando mens nostra fidei radio illustratur: tunc æstus dividitur, quando divini amoris igne inflammatur. Indica ergo mihi per quam viam lux spargitur? Ac si aperte diceretur: dic quo ordine justitiam suam Deus occultis finibus cordium infundit, cum & per accessum non videatur, & tamen visibilia opera hominum invisibiliter immutat; cum unam eandemque mentem modo hac, modo illa virtute irradiet, tamen per sparsam lucem adhuc ex parte aliqua eam in tentationis tenebris remanere permittat, dum dura corda emoluit, dum rigida inflectit, dum aspersa mitigat, dum frigida accendit, dum debilia roborat, dum vaga stabilis, dum nutantia confignat: intueri si vales, incorporaliter veniens quibus eam meatibus illustrat.

B Hunc mirabilem gratiæ effectum eleganter describit S. Prosper in carmine de ingratis, his verbis:

Deus ergo sepultos
Suscitavit, & solvit peccati compede vinctos:
Ille obscuratus dat cordibus intellectum:
Ille ex injustis justos facit, indit amorem
Quo redametur amans, & amor quem senserit ipse
est.

E Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam, Quo tenebre sunt lumen, quo immunda nitefcunt, Quo stulti sapere incipiunt, ægrique valescunt. Nemo alij dat, nemo sibi, &c.

Secunda pars corollarij, quæ asserit justificationem, ut communiter fit, non debere dici miraculū, docetur à D. Thoma hic art. 10. & probatur breviter: Ut aliqua actio sit miraculosa, requiritur ut fiat præter ordinem communem divini providentiæ, ut patet in resurrectione mortui, & illuminatione cæci: Sed justificatio impii, ut com-

communiter fit, non fit præter ordinem communem divinæ providentiæ supernaturalis, fit enim procedendo paulatim ab imperfecto ad perfectum, & disponendo peccatorem ad gratiam, per actus fidei, spei, contritionis, & charitatis: Ergo illa non debet dici miraculum. Dixi, ut communiter fit, quia conversiones aliquæ extraordinariæ, qualis fuit conversio D. Pauli, B. Magdalene, possunt dici miraculosæ, quia sunt præter communem & consuetum cursum divinæ providentiæ, moventis prius animam peccatoris ad conversionem imperfectam, ut postmodum ad perfectam deveniat; Deus autem animam D. Pauli, & B. Magdalene, tam vehementi & potentiori gratiâ excitavit & movit, ut statim perfectionem quandam iustitiæ & charitatis assecutus sit. Unde de B. Magdalena ait Petrus Damianus, s. de S. Bonifacio: *Stipula tartari in momento cæcis facta est par adisti, argue ut ita fatear, torrens inferni salus est splendidum scilicet cæli.* Hinc etiam communiter illi adaptant SS. Patres & Scripturæ interpretes illud Isaia 21. *Ecce Babylon posita est in miraculum.* Et Stephanus Cantuariensis apud Tilmanum in allegoriis, ait illam esse mirabilem illum arcum, quem Deus posuit in nubibus, ut signum esset fœderis, quod cum hominibus inerat, de quo dicitur Eccl. 43. *Vide arcum, & benedic eum qui fecit eum, valde speciosus est in splendore suo.* Sicut enim (inquit) arcus fit ex repercussione radiorum Solis, & nube rorida; ita Christus, verus Sol iustitiæ, respiciens Magdalenam veluti nubem roridam, eam velut sacram indidem variarum virtutum coloribus decoravit, & in lachrymarum imbrem resolvit. Quare de ea canit idem Author:

*Salve versicolor cælum, Iridis instar, amœnas
Virtutum formas, florigeræque ferens.*

Interes ultimo quatuor esse causas justificationis, dicitur & cuiuslibet alterius actionis, materiale, formale, efficientem, & finalem. Formale est iustitia inherens, seu gratia habitualis & iustificans, ut art. 3. ostensum est. Materialis est essentia animæ, in qua residet ipsa gratia iustificans, ut in Tractatu de gratia visum est. Finalis est triplex: Prima gloria Dei; nam ut ait Paulus ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum, & in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.* Secunda gloria Christi, de qua passim idem Apostolus in Epist. ad Coloss. & ad Hebræos. Tertia est gloria & beatitudo cuique propria, quæ in clara Dei visione consistit, de qua dicitur ad Rom. 5. *Liberati a peccato, finem habemus vitam æternam.* Efficientes etiam est multiplex: Prima & præcipua est Deus. Secunda, eaque instrumentalis, conjuncta tamen cum Divinitate, est Christus ut homo. Tertia est ministerialis, nempe Sacerdos, qui est minister Sacramentorum, quæ sunt vasa & instrumenta gratiæ. Quarta est meritoria, & ipsa sola est Christus, qui, cum esset inimici, propter mirabilem charitatem quæ dilexit nos, sui sanctissimæ passionis in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit, ut ait Tridentinum sess. 6. cap. 7. Addi potest causa exemplaris, quæ est idem Christus resurgens à mortuis: quia ut ait D. Paulus ad Rom. 4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram:* id est, ut perfectum justificationis exemplar nobis exhiberet. Sicut enim Christus citò, verè, & perfecte, seu non iterum moriturus resurrexit; ita justificatio nostra, quæ est spiritualis qua-

dam resurrectio à morte peccati ad vitam gratiæ, debet esse prompta, vera, & perfecta: & sic ut Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, ut ibidem ait Apostolus; ita Christianus in justificatione spiritualiter renascens, & ad vitam gratiæ resurgens, non debet amplius mori morte peccati, nec peccatum illi ultra dominari.

DISPUTATIO II.

De merito iusti.

Ad questionem 114. D. Thomæ.

Explicato primo effectu gratiæ habitualis, qui est justificatio impii, consequens est ut de merito iusti, quod est effectus ejus secundarius, disseramus, & quæ tradit S. Doctor quæst. 114. breviter exponamus.

ARTICULUS PRIMUS.

An homo possit aliquid verè, & propriè, seu de condigno, à Deo promereri?

Meritum in communi est quadam affectio seu proprietas actus humani, prout est moraliter bonus, ut docet D. Thomas supra quæst. 21. art. 3. & si consideretur in abstracto, est jus quoddam ad præmium, seu mercedem à alio habendam: si verò in concreto spectetur, definitur potest opus retributione dignum. Sed quia boni operis retributio duobus modis fieri vel exigere potest, nimirum vel ex quadam decentia, liberalitate, & ut sic dicam honestate præmiantis, vel ex iustitiæ debito, Theologi duplex distingui e soleat meritum: unum propriè & strictè sumptum, quod habet in se valorem & æqualitatem cum præmio, & vocatur meritum de condigno: aliud largè & impropriè dictum, quod excedit à præmio in valore, est tamen decens & congruum, ut tribuatur à præmiante, unde dicitur meritum de congruo. Exemplum utriusque est in milite, cui proprium stipendium exhibetur de condigno; de congruo verò datur illi beneficium nobilitatis, vel donativum aliquod à Rege. Hic solum agimus de merito de condigno: cum enim illud simpliciter & absolute meritum appellatur, quando hæretici meritum in genere respuunt, potissimum de eo loquuntur. Illud autem tanto odio prosequuntur, ut Calvinus lib. 3. instit. cap. 15. dicat nomen meriti exosum esse, & eum pessimè fidei consiluisse, qui prius humanis hoc nomen apravit operibus, ad Dei iudicium comparatis. Sunt tamen aliqui ex recentioribus hæreticis, qui meriti nomen admittunt, & concedunt homini aliquod meritum, non tamen vitæ æternæ, sed alterius præmii inferioris ordinis, idque non propter operum proportionem, sed ex sola Dei misericordia, ut refert Belarminus lib. 5. de iustific. cap. 5. Pro veritate Catholicæ declarationis & defensionis.

Dico hominem, ex gratia seu per gratiam operando, posse verè & propriè, seu de condigno aliquid à Deo promereri.

PROBATUR